

УДК 342.92

АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВО І ПРОЦЕС;
ФІНАНСОВЕ ПРАВО; ІНФОРМАЦІЙНЕ ПРАВО

Балакаре́ва Ірина Миколаївна

кандидатка юридичних наук,

асистентка кафедри адміністративного права

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

Балакарева Ирина Николаевна

кандидат юридических наук,

ассистентка кафедры административного права

Национальный юридический университет имени Ярослава Мудрого

Balakarieva Iryna

PhD, Assistant of the Department of Administrative Law

Yaroslav Mudryi National Law University

ORCID: 0000-0001-8312-0216

Рутвян Кристина Олегівна

магістрантка

Інституту прокуратури та кримінальної юстиції

Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

Рутвян Кристина Олеговна

магистрантка

Института прокуратуры и уголовной юстиции

Национального юридического университета имени Ярослава Мудрого

Rutvian Krystyna

Student of the

Criminal Justice and Prosecutors' Training Institute

Yaroslav Mudryi National Law University

ORCID: 0000-0002-4662-9950

DOI: 10.25313/2520-2308-2021-12-7830

СТРОКИ ЗВЕРНЕННЯ ДО АДМІНІСТРАТИВНОГО СУДУ КРІЗЬ ПРИЗМУ ВПЛИВУ ВЕРХОВНОГО СУДУ

СРОКИ ОБРАЩЕНИЯ В АДМИНИСТРАТИВНЫЙ СУД СКВОЗЬ ПРИЗМУ ВЛИЯНИЯ ВЕРХОВНОГО СУДА

RECOURSE PERIOD TO THE ADMINISTRATIVE COURT THROUGH THE PRISM OF THE INFLUENCE OF THE SUPREME COURT

Анотація. Стаття присвячена дослідженню особливостей регулювання строків звернення до адміністративного суду з точки зору належної правової процедури. З'ясовується питання, на скільки закріплення та регламентування строків звернення відповідає вимогам до правової процедури, а саме: чітке законодавче регулювання; недопустимість порушення прав, свобод та інтересів сторін; чітка структурованість та регламентованість. У роботі досліджено сутність поняття «строк звернення». Також здійснено спробу порівняти строк звернення з позовною давністю, наводяться аргументи, чому запровадження строків звернення в адміністративному судочинстві не тотожне позовній давності в цивільному процесі. Розглядаються різні позиції, з посиланням на практику Верховного Суду та думки науковців, чому з одного боку, позовна давність не може бути запроваджена в адміністративне судочинство з точки зору принципу правової визначеності, а з іншого боку, яким чином строк звернення порушує право на доступ до правосуддя. Основна увага приділена ролі

Верховного Суду у формуванні підходів до застосування строків позовної давності. Розглядається концепція *contra legem*, що є притаманною для країн англосаксонської правової сім'ї та застосовується у тих випадках, коли виникає необхідність відійти від закріпленої на законодавчому рівні норми, аби уникнути застосування закону буквально і не прийняти несправедливе рішення. Висувається теза, що хоча Верховний Суд іноді і відходить від формально прописаних норм, однак саме в цьому полягає сутність касаційного провадження: воно є додатковою гарантією захисту суб'єктивних прав шляхом виправлення судових помилок, а також своєрідною формою судового контролю. Розглядаються конкретні рішення Верховного Суду, в яких було змінено підходи до практики застосування строків звернення. На основі рішень Верховного Суду досліджено, як саме своїми рішеннями ВС впливає та змінює закріплені на законодавчому рівні строки звернення, виокремлено ключові позиції ВС, які на сьогодні є керівними для суб'єктів звернення до адміністративного суду.

Ключові слова: строк звернення, адміністративний суд, Верховний суд, податкові спори, касація, правова процедура.

Аннотация. Статья посвящена исследованию особенностей регулирования сроков обращения в административный суд с точки зрения надлежащей правовой процедуры. Поднимается вопрос, насколько закрепление и регламентирование сроков обращения отвечает требованиям правовой процедуры, а именно: четкое законодательное регулирование; недопустимость нарушения прав, свобод и интересов сторон; четкая структурированность и регламентированность. В работе исследована сущность понятия «срок обращения». Также предпринята попытка сравнить срок обращения с исковой давностью, приводятся аргументы, почему введение сроков обращения в административном судопроизводстве не тождественно исковой давности в гражданском процессе. Рассматриваются различные позиции, ссылаясь на практику Верховного Суда и мнения ученых, почему с одной стороны исковая давность не может быть введена в административном судопроизводстве с точки зрения принципа правовой определенности, а с другой стороны – каким образом срок обращения нарушает право на доступ к правосудию. Основное внимание уделено роли Верховного Суда в формировании подходов к применению сроков исковой давности. Рассматривается концепция *contra legem*, которая присуща странам англосаксонской правовой семьи и применяется в тех случаях, когда есть необходимость отойти от закреплённой на законодательном уровне нормы, чтобы избежать применения закона буквально и не принять несправедливое решение. Подчеркивается тезис, несмотря на то, что Верховный Суд иногда и отходит от формально прописанных норм, однако именно в этом заключается сущность кассационного производства: оно является дополнительной гарантией защиты субъективных прав путем исправления судебных ошибок, а также своеобразной формой судебного контроля. Рассматриваются конкретные решения Верховного Суда, в которых были изменены подходы к практике применения сроков обращения. На основе решений Верховного Суда исследовано, как именно своими решениями ВС влияет и изменяет закреплённые на законодательном уровне сроки обращения, выделены ключевые позиции ВС, которые сегодня являются руководящими для субъектов обращения в административный суд.

Ключевые слова: срок обращения, административный суд, Верховный суд, налоговые споры, кассация, правовая процедура.

Summary. The article is devoted to the study of the peculiarities of regulating the recourse period to the administrative court from the point of view of due process. Clear up the issue to what extent the consolidation and regulation of the recourse period qualifies the requirements of the legal procedure, namely: clear legislative regulation; inadmissibility of violation of the rights, freedoms and interests of the parties; clear structuredness and regulation. The scientific work investigates the essence of the term circulation term and considers the feasibility of introducing it. An attempt was also made to compare the recourse period with the limitation, arguments are given why the introduction of the terms of appeal in administrative proceedings is not identical to the limitation in civil proceedings. Different positions are considered, referring to the practice of the Supreme Court and the opinions of scientists, why, on the one hand, the limitation cannot be introduced in the administrative process from the point of view of the principle of legal certainty, and on the other hand, how the recourse period violates the right to access to justice. The main attention is paid to the role of the Supreme Court in the formation of approaches to the application of limitations. The concept of *contra legem*, which is inherent in the countries of the Anglo-Saxon legal family, is considered and is used in cases where there is a need to deviate from the enshrined norm at the legislative level in order to avoid literal application of the law and not make an absurd or unfair decision. The thesis is emphasized, despite the fact that the Supreme Court sometimes deviates from the formally prescribed norms, however, this is the essence of the cassation proceedings: it is an additional guarantee of the protection of subjective rights by correcting judicial errors, as well as a kind of judicial control. The specific decisions of the Supreme Court are considered, in which the approaches to the practice of applying the recourse period have been changed. On the basis of the decisions of the Supreme Court, it was investigated how the Supreme Court by its decisions affects and changes the recourse period fixed at the legislative level, the key positions of the Supreme Court are highlighted, which today are guiding for the subjects of appeal to the administrative court.

Key words: recourse period, administrative court, Supreme Court, tax disputes, cassation, legal procedure.

Постановка проблеми. Дослідження практики Верховного Суду у сучасному правовому полі є актуальним з точки зору науки та необхідним для практичної сфери. Питання строків звернення в адміністративному судовому процесі є доволі спірним та складним, оскільки залежно від категорії справ цей строк відрізняється, а встановлювати факт наявності чи відсутності порушення права суд буде під час розгляду справи по суті лише у випадку своєчасного звернення до суду або у випадку пропуску строку з поважних причин [1]. Податкові ж спори в свою чергу є досить розповсюдженими, тому **метою даного дослідження** є спроба роз'яснити значимість висновків Верховного Суду, узагальнення певних його позицій, що пов'язані зі строками звернення саме в сфері податкових спорів. На нашу думку, таке дослідження є актуальним та корисним для правозастосувачів задля ефективного та вчасного звернення до суду за захистом порушених прав.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Суміжну проблематику до нашого дослідження у свої працях розкривали, зокрема: Я. О. Берназюк досліджував про онтологічну природу строків, проблеми їх застосування в адміністративному провадженні [2]; П. Д. Гуїван аналізував питання строків з точки зору принципів Європейського суду з прав людини [3]; О. М. Бондаренко окреслив напрями вдосконалення судового вирішення податкових спорів [4]; С. О. Короед [5] та А. Й. Осетинський [6] вивчали значимість касаційного провадження та висновків зроблених судом на даному етапі. К. В. Смолів у своїх працях розглядав регулювання строків звернення саме для платників податків [7]. Продовжуючи дослідження в даній проблематиці ми пропонуємо розглянути строки звернення до адміністративного суду з точки зору кореляційного зв'язку між висновками Верховного Суду та законодавчим регулюванням.

Виклад основного матеріалу. Кожен громадянин відповідно до положень Конституції України має право на судовий захист шляхом оскарження в суді рішень, дій чи бездіяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування, посадових і службових осіб. У своєму рішенні від 09.09.2010 р. № 19-рп/2010 Конституційний Суд України зазначав, що судовий захист вважається найбільш дієвою гарантією відновлення процесуальних прав і свобод людини і громадянина [8].

Однак важливим є те, аби процедура, за якою здійснюється захист, була належною та зрозумілою. Концепція належної правової процедури активно досліджується науковцями. Так, К. В. Ніколіна

наголошує на тому, що дана концепція має розглядатись як сукупність вимог, яких слід обов'язково дотримуватись в процедурній діяльності. До належної правової процедури ставиться ціла низка концептуальних вимог, деякими з яких є: 1) реалізація має здійснюватись у чіткій відповідності до чинного законодавства; 2) процедурне регулювання не може виступати основою для порушення прав, свобод та інтересів її учасників; 3) правова процедура у своїй реалізації має бути чітко структурованою та впорядкованою (недопустимим є хаотичний розвиток правової процедури) [9].

Що ж взагалі таке строк звернення до адміністративного суду, та чому ми розглядаємо це питання? Строк звернення до адміністративного суду — це проміжок часу після виникнення спору у публічно-правових відносинах, протягом якого особа має право звернутися до адміністративного суду із заявою за вирішенням цього спору і захистом своїх прав, свобод чи інтересів [10].

Чому важливо наголосити саме на цих вимогах до належної правової процедури? Оскільки саме в цих моментах належність регламентування строків звернення в адміністративному провадженні викликає певні сумніви.

Строки звернення регламентовані на законодавчому рівні, однак досить складним для розуміння громадян є те, що вони регулюються одночасно декількома актами. Так, строки, які встановлені КАС є основними, однак допускається можливість встановлення інших строків в спеціальних законах, що значно ускладнює праворозуміння для пересічних громадян. Щодо вимоги про належну структурованість та впорядкованість правової процедури у своїй реалізації, то, на нашу думку, саме цей момент є найбільш суперечливим, оскільки з одного боку, звісно, слід погодитись в науковцями, які наголошують на необхідності чіткої регламентації, однак, з іншого боку, саме періодичний відхід від встановлених на законодавчому рівні норм, шляхом встановлення Верховним Судом певних «прецедентів» забезпечує ефективний захист прав заявників.

Враховуючи положення чинного законодавства, висновки ВС є обов'язковими до виконання та мають братись до уваги судами і органами державними влади, місцевого самоврядування при застосуванні відповідної правової норми в спірних правовідносинах. Отже, безспірною є теза, що українська правова система має тепер ознаки і англосаксонської правової сім'ї.

Оскільки ми говоримо про «прецеденти», то доречним буде згадати про юридичну техніку *contra*

legem, яка застосовується в країнах англосаксонської правової сім'ї. Її сутність полягає у тому, щоб уникнути застосування закону буквально і не прийняти абсурдне або несправедливе рішення. *Contra legem* означає «всупереч закону» або «проти закону». Термін вживається для того, щоб вказати на рішення, прийняте судом або квазісудовим органом усупереч правовій нормі, яка регулює конфлікт [11, с. 150]. Звісно, ми не говоримо про те, що рішення, які приймає Верховний Суд є незаконними, а хочемо лише підкреслити те, що техніка відходу від «сухої букви» закону з метою прийняття справедливого рішення є допустимою, якщо уповноважений на те судовий орган діє в інтересах суспільства.

Взагалі сутність касації полягає в тому, що вона виступає додатковою гарантією захисту суб'єктивних прав шляхом виправлення судових помилок, та по суті є своєрідною формою судового контролю, інструментом формування єдиної судової практики та однакового тлумачення і застосування законодавства, надання методичної допомоги судам нижчого рівня [6, с. 5]. С. О. Короєд розглядаючи цілі касаційного провадження зазначав, що до них належить не лише захист інтересів сторін, а й розвиток права, забезпечення єдності судової практики у рамках всієї країни, а функції Верховного Суду, окрім здійснення правосуддя, мають забезпечувати ефективність національної правової системи та дію принципу верховенства права [5].

Розвиваючи тезу про верховенство права, слід зазначити, що, звісно, ми згодні з вимогою, що висувається до належної правової процедури щодо недопустимості порушення прав, свобод та інтересів учасників провадження встановленою законодавцем процедурою. Однак, вважаємо, що слід дивитись на проблематику ширше, та розглядати жорстке регламентування строків звернення до суду не лише як формальну вимогу, а й як фільтр, що забезпечує оптимізацію навантаження на судову систему.

З приводу встановлення строків звернення до суду, деякі науковці зазначають, що прирівняння позовної давності до строків звернення є порушенням права на судовий захист. Відповідно до вимог закріплених статтею 123 КАС, «якщо особа подає позов після спливу строків, установлених законом, без заяви про поновлення пропущеного строку звернення до адміністративного суду, або якщо підстави, вказані нею у заяві, будуть визнані судом неповажними, позов залишається без руху», також позовна заява може бути залишена без розгляду як на стадії вирішення питання про

відкриття провадження без проведення судового засідання, так і в ході підготовчого провадження чи судового розгляду справи (у випадку більш пізнього встановлення факту пропуску строків звернення до суду та не підтвердження поважності причин такого). На думку П. Д. Гуйвана, закріплення такого підходу є істотним відходом від європейських засад справедливого правосуддя, встановлених Конвенцією про захист прав людини і основоположних свобод, які в практичній площині реалізуються Європейським судом із прав людини. На думку дослідника, подібний підхід надає суб'єктам владних повноважень пріоритет у процесі захисту в адміністративному суді — це відмова з формальних підстав у розгляді незаконного по суті управлінського рішення щодо його недійсності без розгляду справи по суті [3, с. 102].

Подібна позиція висловлена і в рішенні ЄСПЛ у справі «Ільхан проти Туреччини», який зазначав, що встановлення обмежень доступу до суду у зв'язку з пропуском строку звернення має застосовуватися з певною гнучкістю і без надзвичайного формалізму, воно не застосовується автоматично і не має абсолютного характеру; перевіряючи його виконання, слід звертати увагу на обставини справи [12, п. 103].

Певним медіатором в суперечці між законодавчим формалізмом та необхідністю захисту прав осіб, які звертатимуться до суду з метою захисту своїх порушених прав виступає Верховний Суд. Корегування законодавчих норм, зокрема приписів КАС, це не надто гнучка процедура, яка не здатна ефективно та швидко підлаштовуватись під реалії сьогодення, шукати засоби реагування на певні утиски прав чи складний механізм їх захисту. Тому той факт, що у ч. 5 ст. 242 КАС України закріплено, що «при виборі і застосуванні норми права до спірних правовідносин суд враховує висновки щодо застосування норм права, викладені в постанові Верховного Суду», — це крок вперед задля ефективного захисту прав, оскільки судді ВС як професійні правники здатні усвідомлювати недоліки в механізмі дієвого захисту та шляхом формування свого висновку у конкретній справі створювати прецедент для інших. Всі рішення Верховного Суду мають однакову юридичну силу, незважаючи на те, яким складом вони ухвалені. Імперативні законодавчі приписи вказують на обов'язковість висновків щодо застосування норм права, викладених у постановах цього Суду.

Однак на сьогодні ВС поки ще стоїть на позиції формалізму, підтверджуючи той факт, що строк звернення до суду стосується лише питання при-

йняття до розгляду або відмови у розгляді позовних вимог по суті, однак не застосовується для прийняття рішення про задоволення чи не задоволення таких вимог, а також періоду, протягом якого такі вимоги підлягають задоволенню [13].

Звісно, закріплення строків звернення є необхідним. Наприклад, в обґрунтування необхідності запровадження позовної давності в цивільному процесі О. В. Печений зазначає, що запровадження в судову процедуру позовної давності обумовлене низкою обставин, в тому числі необхідністю забезпечення стабільності цивільного обороту, подоланням невизначеності у правовідносинах. Встановлюючи строки позовної давності, законодавець виходив з того, що тривале невикористання особою свого права свідчить, що особа втрачає зацікавленість у цьому, і це неминуче тягне за собою наслідки для неї і для третіх осіб. А також тривале невикористання особою свого права може породити труднощі в процесі судового розгляду, адже з часом, особливо роками, встановлення судом обставин, дослідження доказів все більше ускладнюється [14, с. 591].

Верховний Суд аргументує, чому запровадження строків звернення в адміністративному провадженні не тотожне позовній давності в цивільному процесі. При цьому зазначається, що обмеження строку звернення пов'язане з принципом правової визначеності та слугує задля забезпечення передбачуваності для відповідача (як правило, суб'єкта владних повноважень в адміністративних справах) та інших осіб того, що зі спливом закріпленого проміжку часу прийняте рішення, здійснена дія (бездіяльність) не матимуть поворотної дії в часі та не потребуватимуть скасування, а правові наслідки прийнятого рішення або вчиненої дії (бездіяльності) не будуть відмінені у зв'язку з таким скасуванням. Тобто встановлені строки звернення до адміністративного суду забезпечують недопущення виникнення ситуації правової невизначеності щодо статусу рішень, дій (бездіяльності) суб'єкта владних повноважень [15].

Щодо більш конкретних тез, висловлених Верховним Судом щодо строків звернення, слід згадати такі:

1) Вже у згаданій вище постанові від 11.10.2019 р. у справі № 640/20468/18, ВС також наголосив на особливостях відмінного правового регулювання, визначених частиною четвертою статті 122 КАС України, щодо інших рішень контролюючих органів, які не стосуються нарахування грошових зобов'язань платника податків, за умови попереднього використання позивачем досудового порядку вирішення спору, вони

оскаржуються в судовому порядку в такі строки: закріпивши тримісячний строк для звернення до суду, якщо рішення контролюючого органу за результатами розгляду скарги було прийнято та вручено платнику податків (скаржнику) у строки, встановлені ПК України. При цьому такий строк обчислюється з дня вручення скаржнику рішення за результатами розгляду його скарги на рішення контролюючого органу. Та шести-місячний строк, якщо рішення контролюючого органу за результатами розгляду скарги не було прийнято та/або вручено платнику податків (скаржнику) у строки, встановлені ПК України. При цьому такий строк обчислюється з дня звернення скаржника до контролюючого органу із відповідною скаргою на його рішення [15].

2) Ще однією з закріплених позицій Верховного Суду стала постанова від 25.02.2021 р. у справі № 580/3469/19, що врегулювала строк звернення у податкових спорах до суду після застосування процедури досудового оскарження вимоги фіскального органу про сплату єдиного внеску. Було закріплено, що вона складає 3 місяці з дня отримання платником рішення органу доходів і зборів вищого рівня, прийнятого за наслідками розгляду відповідної скарги [16].

3) Також Верховним Судом у справі № 580/3469/19 було врегульовано питання додержання позивачем строку звернення до суду з позовом про скасування вимоги про сплату недоїмки з єдиного соціального внеску після використання процедури досудового врегулювання спору. Верховний Суд відступив від раніше викладеної у своїх рішеннях правової позиції, відповідно до якої спеціальним законодавчим актом (а саме — Законом України «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування») встановлено, що строком звернення у такому випадку є десять днів з моменту, коли особа дізналася або повинна була дізнатися про порушення своїх прав, свобод чи інтересів. Верховний Суд закріпив новий підхід, відповідно до якого строк, протягом якого особа може звернутися до суду після застосування процедури досудового оскарження вимоги фіскального органу про сплату єдиного внеску, складає три місяці з дня отримання платником рішення органу доходів і зборів вищого рівня, прийнятого за наслідками розгляду відповідної скарги [16].

4) Необхідно згадати і висновок ВС у справі № 500/2486/19 від 26.11.2020 р. щодо строків звернення до адміністративного суду. До моменту прийняття вказаного рішення був закріплений

підхід, за яким строк звернення до суду для платника становить 1095 днів. Однак КАС ВС визначив, що зазначений у п. 102.1 ст. 102 Податкового кодексу України строк — це строк позовної давності, який має матеріально-правову природу, тому не може бути одночасно і процесуальним строком звернення до суду. П. 56.19 ст. 56 ПК України прямо встановлює строк для звернення до суду у разі застосування платником податку досудового порядку оскарження, який становить місяць від наступного дня після закінчення процедури адміністративного оскарження. Загальний же строк оскарження дій (бездіяльності) чи рішень суб'єктів владних повноважень встановлюється КАС України та складає 6 місяців. Таким чином, КАС ВС у цій справі постановив, що присічним строком для подання позову в адміністративному судочинстві є 6 місяців, а у випадках, встановлених законом, він може бути менший (наприклад, місяць за п. 56.19 ст. 56 ПК України). Важливою ремаркою є те, що відповідне правило розповсюджується не на всі спірні відносини, а лише на ті, що виникли після прийняття цієї постанови, оскільки платники до того розумно очікували, що матимуть 1095 днів на оскарження дій податкових органів [17].

Висновки та перспективи подальших досліджень у даному напрямку. Отже доктрина, що

формується Верховним Судом, на сьогодні визначає вектор розвитку практики, саме тому рішення у зразкових справах, позиції ВС, що змінили усталений підхід є обов'язковими для вивчення, аналізу та застосування. Що ж стосується строків звернення до адміністративного суду, то ми все ж пристаємо на позицію Верховного Суду в тій тезі, що вичерпання можливості звернення до суду за захистом порушених прав у зв'язку зі впливом строків в адміністративному провадженні є хоча і поступкою для суб'єкта владних повноважень, який зазвичай є відповідачем, однак з іншого боку закріплює той строк, зі впливом якого законність рішення не може бути поставлення під сумнів, а також задля уникнення ситуації правової невизначеності щодо статусу рішень/ дій/ бездіяльності на строк позовної давності у цивільно-процесуальному розумінні. Однак очевидним є те, що Верховний Суд намагається пом'якшити вплив такого правового регулювання на потенційних суб'єктів звернення, постійно повертаючись у своїх висновках до питання строків, намагаючись обрати оптимальну модель для обох сторін та таку, що відповідатиме сучасним реаліям правозастосовної діяльності. Перспективами для подальших досліджень вбачаємо порівняння української практики регулювання строків звернення до суду в адміністративних спорах з зарубіжним досвідом.

Література

1. Постанова КАС ВС у справі № 826/3318/17 від 12.09.2019 р. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/84196677>
2. Берназюк Я. О. Строки звернення до адміністративного суду: проблеми теорії та практики. Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е. О. Дідоренка. 2018. № 3(83). С. 135–142.
3. Гуйван П. Д. Темпоральна визначеність правозастосування у світлі принципів Європейського суду з прав людини. Правова позиція. 2019. № 4 (25). С. 100–106.
4. Бондаренко О. М. Напрями вдосконалення судового вирішення податкових спорів. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія «Юриспруденція». 2019. № 41. С. 123–128.
5. Короед С. О. Роль Верховного Суду України в уніфікації судової практики цивільного судочинства (матеріальний і процесуальний аспекти). Судова апеляція. 2015. № 2. С. 65–72.
6. Осетинський А. Й. Організація та функціональні засади діяльності касаційної інстанції (на прикладі судової палати Вищого господарського суду України): автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.10. Київ, 2005. 20 с.
7. Смолов, К. В. Строк звернення з позовом до адміністративного суду платника податків: сутність та наслідки. Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія: Юридичні науки. 2018. № 4. С. 131–142.
8. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням Верховного Суду України щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо підвідомчості справ, пов'язаних із соціальними виплатами» від 09.09.2010 р. № 19-рп/2010. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v019p710-10#Text>
9. Ніколіна К. В. Належна юридична процедура: теоретичні аспекти визначення. Вісник Київського національного університету ім. Тараса Шевченка. Юридичні науки. 2012. № 94. С. 44–46.
10. Постанова ВП ВС у справі № 800/304/17 від 04.10.2018 р. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/77286410>

11. Романов А. К. Правовая система Англии: учеб. пособие. Москва: Дело, 2002. 344 с.
12. Рішення ЄСПЛ від 9 листопада 2004 року, остаточне від 9 лютого 2005 року у справі «Ільхан проти Туреччини» (Ilhan v. Turkey), заява № 22277/93. URL: http://www.rechtsveven.info/Content/Menneskerett/CaseLaw/Resumes/93_022277.html
13. Постанова КАС ВС у справі № 607/1402/16-а від 29.11.2019 р. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/85999986>
14. Цивільний кодекс України: науково-практичний коментар (пояснення, тлумачення, рекомендації з використання позиції вищих судових інстанцій. Міністерства юстиції, науковців, фахівців). Т. 4: Об'єкти. Правочини. Представництво. Строки / За ред. проф. І. В. Спасибо-Фатєєвої. Серія «Коментарі та аналітика. Харків: ФОП Колісник А. А., 2010. 768 с.
15. Постанова КАС ВС у справі № 640/20468/18 від 11.10.2019 р. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/85033140>
16. Постанова КАС ВС у справі № 580/3469/19 від 25.02.2021 р. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/95240811>
17. Постанова КАС ВС у справі № 500/2486/19 від 26.11.2020 р. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/93404515>

References

1. Postanova KAS VS u spravi № 826/3318/17 vid 12.09.2019 r. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/84196677>
2. Bernaziuk Ya. O. Stroky zvernennia do administratyvnoho sudu: problemy teorii ta praktyky. Visnyk Luhanskoho derzhavnoho universytetu vnutrishnikh sprav imeni E. O. Didorenka. 2018. № 3(83). S. 135–142.
3. Huivan P. D. Temporalna vyznachenist pravozastosuvannia u svitli pryntsyviv Yevropeiskoho sudu z prav liudyny. Pravova pozytsiia. 2019. № 4 (25). S. 100–106.
4. Bondarenko O. M. Napriamy vdoshkonalennia sudovoho vyrishennia podatkovykh sporiv. Naukovyi visnyk Mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu. Seriiia «Iurysprudentsiia». 2019. № 41. S.123–128.
5. Koroied S. O. Rol Verkhovnoho Sudu Ukrainy v unifikatsii sudovoi praktyky tsyvilnoho sudochynstva (materialnyi i protsesualnyi aspekty). Sudova apeliatsiia. 2015. № 2. S. 65–72.
6. Osetynskiy A. Y. Orhanizatsiia ta funktsionalni zasady diialnosti kasatsiinoi instantsii (na prykladi sudovoi palaty Vyshchoho hospodarskoho sudu Ukrainy): avtoref. dys... kand. yuryd. nauk: 12.00.10. Kyiv, 2005. 20 s.
7. Smolov, K. V. Strok zvernennia z pozovom do administratyvnoho sudu platnyka podatkov: sutnist ta naslidky. Vcheni zapysky Tavriiskoho natsionalnoho universytetu imeni V. I. Vernadskoho. Seriiia: Yurydychni nauky. 2018. № 4. S. 131–142.
8. Rishennia Konstytutsiinoho Sudu Ukrainy u spravi za konstytutsiinym podanniam Verkhovnoho Sudu Ukrainy shchodo vidpovidnosti Konstytutsii Ukrainy (konstytutsiinosti) polozhen Zakonu Ukrainy «Pro vnesennia zmin do deiakyykh zakonodavchykh aktiv Ukrainy shchodo pidvidomchosti sprav, poviazanykh iz sotsialnymy vyplatamy» vid 09.09.2010 r. № 19-rp/2010. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v019p710-10#Text>
9. Nikolina K. V. Nalezha yurydychna protsedura: teoretychni aspekty vyznachennia. Visnyk Kyivskoho natsionalnoho universytetu im. Tarasa Shevchenka. Yurydychni nauky. 2012. № 94. S. 44–46.
10. Postanova VP VS u spravi № 800/304/17 vid 04.10.2018 r. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/77286410>
11. Romanov A. K. Pravovaia systema Anhlyy: ucheb. posobyie. Moskva: Delo, 2002. 344 s.
12. Rishennia YeSPL vid 9 lystopada 2004 roku, ostatochno vid 9 liutoho 2005 roku u spravi «Ilkhan proty Turechchyny» (Ilhan v. Turkey), zaiava № 22277/93. URL: http://www.rechtsveven.info/Content/Menneskerett/CaseLaw/Resumes/93_022277.html
13. Postanova KAS VS u spravi № 607/1402/16-a vid 29.11.2019 r. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/85999986>
14. Tsyvilnyi kodeks Ukrainy: nauково-praktychnyi komentar (poiasnennia, tлумачення, rekomendatsii z vykorystannia pozytsii vyshchykh sudovykh instantsii. Ministerstva yustytysii, naukovtsiv, fakhivtsiv). T.4: Ob'ieky. Pravochyny. Predstavnytstvo. Stroky / Za red. prof. I. V. Spasybo-Fatieievoy. Seriiia «Komentari ta analytika. Kharkiv: FOP Kolisnyk A. A., 2010. 768 s.
15. Postanova KAS VS u spravi № 640/20468/18 vid 11.10.2019 r. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/85033140>
16. Postanova KAS VS u spravi № 580/3469/19 vid 25.02.2021 r. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/95240811>
17. Postanova KAS VS u spravi № 500/2486/19 vid 26.11.2020 r. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/93404515>